

na tla — ravno pred njo, za njim pa vsa njegova roba: gorjača, drat in mišnice. Neumnica se je tako prestrašila, da se je kot šiba tresla na celem životu in strahú zbolela, ker ji je bezeg tako hitro moža pod noge vergel. Rekla je, da nikoli več ne bo bezga tresla.

Naj bo prigodba ta v poduk vsem našim deklicem, ktere od cigank moža pričakujejo. J. V—c.

Dopisi.

V Kastvu *) 1. januarja. A. M. — Tudi pri nas je dnarna zmešnjava velika; kdaj je bo konec, sam Bog vé. — Iz Gospiča smo dobili čiste, bele pšenične moke; kruh iz nje je pa tamno-rudečkast, neukusen, in v želodec se spraviti ne dá; tedaj tudi žitna bolezen menda ni deleč od nas. — Kar krompirja na polji ni pognjilo, ga pa v hramih trohni; kmetji se bojijo, da ne bi prišli ob seme. Božične praznike pa smo slišali od vseh strani žalostno novico, da repa v kadéh neobično berblje, kipi in gnjije, — znabiti, da ste repna in krompirjeva bolezen prave sestri, le ena mlajša od druge, vse pa hčere edinega oidia. Že tri leta na repi od celjka (perja) noter doli v koren rujave proge zapazujem, pa vselej le pri pozni repi, v dolinah, vlažnih in mokrotnih krajih in po dolgem dežji. Zgodnji krompir (hvala slavni ljubljanski kmetijski družbi! da ga imam že več sort), čeravno zavolj suše reven, je vendar vés zdrav; tako tudi zgodnja repa; čeravno zavolj suše smo je malo pridelali, je bila in je še zdaj vsa zdrava. Zgodnji krompir, perve dni julija ali malega serpana drugikrat vsajen, je bil prav lep in ukusen, al plesnoba mi ga je malo po malem do zadnjega zerna pokončala; navadni krompir po dolinah in vlažnih krajih sajen ni nič srečnejši; tako tudi pozna repa, na nizkih in vlažnih njivah posejana, je po dolgem deževanju v zadnji polovici novembra hudo zbolela. Pri nas, kjer zima nikoli nagloma ne pride, (najhujsi mraz — dobrih 4 stopinj R. je bil 19. decembra), je navada, da drobno repo na njivah noter do sred zime pustimo, da se za živino odebeli; le ta repa je v mokrotnih dolinah že vsa strohnela; na višjih suhotnih in zračnih zemljiših je pa še danes lepa in zdrava; tako je krompirja, kterege so manj terdovratni kmetje, zapustivši staro kopito, na zračnih njivah in gričih sadili, tudi še čez polovico zdravega. Če je tedaj, kakor se mi zdi, repna trohljina krompirjevi zeló podobna, zakaj bi umni gospodarji kakor krompir tudi repe zgodaj in na zračnih visokih zemljiščih ne sejali? — Poskusimo to vprihodnje! Kakor pravi kristjani smo otroki nebeškega Očeta: z levo roko skésani tolčimo na svoje persa, s pravo pa lovimo očetovo palico, da se branimo kar je moč njenih udarkov!

Iz Černomlja 3. jan. ≡ Danes opoldne so ustrelili v Loki nekega ptujega ovčarskega psa, ki se je Bog vé od kod pritepel in je, kolikor se je do zdaj zvedilo, v Metliki 4 ljudi popadel. Ali je bila mērha stekla ali ne, ne vemo za gotovo, ker nihče ne vé, od kod se je pri-

*) Starost našega grada (mesta) ni znana; Latini in Lahji so ga vselej Castua nazivali; prosti narod, bližnji in daljni, kakor tudi stare horvaške in glagolske listine ga Kastav — imenujejo; v starih cesarskih pergamenah iz Dunaja se pa bere: „Unsre libe Stodt — Kästauh — Kästenuke — ker Kastav je bil sredina kostanjevega gaja v Primorji, kterege merzli sever, od kar so gojzdi v Čicarii poderti, čedalje bolj pokončuje; vendar lepi kostanji na vse strani — Kastva — po dolinicah staro resnico sami dokazujejo. Toliko v prijazen odgovor gosp. J. V. in drugim, ki so že zdavnej v „Novicah“ ime Kastav iz laških besed Castaldo in Castello izpeljali. Castello = Kastav — Kastavac — Kastavščina — je prenapeta izpeljava; Castaldo, ker so tukaj največ Lahji zapovedovali, je laško ime cerkvenega in kapitulskega starešina oskerbnika; kastaldščina je pa pohorvaščeno ime opravila. Marsikteri starček še danes popraša: „ki derži kastaldščinu ovo leto?“ Pis. **)

**) Hvala lepa! Kaj sladák je m.; ne vémo, s čem bomo povernili. Vred.

tepla; vselej je pa v takih okoljšinah bolje in varniše, da se popadeni brez pomude podveržejo predpisanemu ozdravljanju in da se tudi vse drugo tako stori kakor postava veleva; bolje je, da v takih zadevah, ko se nič za gotovo ne vé, se stori kaj po nepotrebnem, kakor da se kaj potrebnega zanemari. In tako upamo, da popadeni bojo zdravi ostali. Tisti pa, ki mislijo, da pozimi ne more pes steči, se motijo, ker skušnje učé, da vsaki čas skozi celo leto je to mogoče. Naj tedaj tudi drugi, od kterih se še zdaj ne vé, da jih je omenjeni pes popadel, berž k zdravniku gredó, da se rana ne zanemari. Tudi če je ktero živino pes popadel, naj povejo to berž zdravniku.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Presvitli cesar so ukazali, naj maršira berž precej armade na Laško, ker — kakor „Oest. Corr.“ pravi — nepokojna stranka si v nekterih krajih lombardsko-beneškega kraljestva na vso moč prizadeva, mir teh dežel spodkopati in zdražiti tudi mirne njih prebivavce. In berž se je več regimentov iz Dunaja in dunajske okolice po železnici podalo na Laško, pa ne, da bi vojsko začeli s kakošno drugo deželo, ampak da ondi zatrejo prekućijske namere nepokojnih domačih in odvernejo miroljubnim stanovavcom nadloge nepokojstva. Čeravno se je že marsikaj slišalo iz Laškega, je vendar ta novica prestrašila vse, ki niso misliti, da je tako hudo. Še večji hrup pa so po vsem svetu naredile besede cesarja Napoleona, ki jih je na novega leta dan, ko je poslance unanjih deržav sprejel, rekel poslancu našega cesarstva, baronu Hübner-ju. Že štiri dni so vsi časniki vsi polni teh besed, ki jih obračajo na vse strani, — in res so osupnile tudi dnarničarje na borsah tako, kakor da bi bil že oginj v strehi. In kako so se glasile te besede? „Žal mi je — je rekel Napoleon našemu poslancu — da si moja in Vaša vlada niste več tako dobre kakor nekđaj; vendar recíte cesarju, da pri vsem tem se moje serce do njega ni celó nič premenilo.“ Nekteri so hotli še ojstrejšé besede slišati. Da taka govorica res ni rožic sadila, je gotovo; vendar mislijo drugi, da se vsaka beseda cesarja Napoleona ne sme tako na zlato vago devati, kakor da bi mogel svet plesati kakor sam on gode. Poslancu papeževemu pa nek še celó besede ni privošil, ampak ga je memogredé le nekako serpo pogledal. Kmali drugi dan so začeli vladni časnik „Moniteur“ in drugi vladni udani časniki svet tolažiti, da cesar ni nič hudega mislil, — al beseda je bila že iz ust in včasih je tudi beseda — konj! Sedaj se je začelo ugibanje: odkod in zakaj ta spremín cesarja Napoleona, ker mu naša vlada vendar očitno ni nič žalega storila? In najdlji so nekteri vzrok v tem, da naša vlada noče storiti kar francozka od nje terja zavoljo papeževe in napolitanske vlade; ona terja namreč, naj avstrijska vlada, ker tudi gospoduje na Laškem, omenjenima dvema vladama oestro zažuga, da prenaredite marsikaj v svojih deželah in zboljšate svoje vladarstvo. Ker naša vlada tega noče storiti, se je zamerila Napoleonu, kteri je s sardinsko vlado tako dober, da si svet precej glasno na uho šepta, da bi utegnill ž njo potegniti, ako bi Sardincom spet greben previsoko zrastel in bi oni začeli kakor koli razpor z našo vlado. To je v kratkem zapopadek današnjih homatij. Kaj bo iz tega, sam Bog vé. Da bi pa móglá že vojska biti, je prenapeta misel, ker na nebu političnem so se prikazale že večkrat še huje megle, — pa je potegnill drug veter in pregnal je hipoma vse oblake. Preden bo Napoleon strune še huje napél, bo vendar, ker je moder mož, resno pomislil, kako sam domá stoji.

— Po ukazu c. k. ministerstva za bogočastje in nauk morajo pri zidanji cerkve ali farovža vsi farani, pri zidanji šole pa vsi v tisto šolo vsolani sosesčani tlake z delom in živino se vdeležiti ali pa namesto nje v

dnarjih po tolikšni meri plačati kakor plačajo davka; duhovni so gledé na svoje dohodke tega odrajtvali prosti.

— Dunajska banka je začela po cesarskem ukazu od 26. decembra 3. dan tega mesca vsaktere nove bankovce, če kdo hoče, za srebro, stare bankovce pa za nove izmenjevati. Perve dni je, kakor dunajske novice pravijo, veliko več ljudi menjalo stare bankovce v nove, kakor pa nove bankovce v srebro. Kdaj bo pa začela novi sreberni drobiž po 10 in 5 novih kraje. izdajati, se še ne vé.

— Po cesarskem ukazu se ima za to leto v vseh deželah našega cesarstva skupaj 85,000 rekrutov nabrati, tedaj 18,100 manj, kakor v preteklem letu, ko je bilo 103,000 poklicanih. Po povelji ministerskem se imajo pripraviti za letošnjo rekrutbo 2. dan prihodnjega mesca začeti in se imajo fantje le iz prvih peterih verst poklicati, to je, tisti, ki so leta 1838, 1837, 1836, 1835 in 1834 rojeni bili. Rekrutba ta se bo že po novi postavi godila; naj se fantje sami ali njih stariši ali oskerbniki tedaj varjejo, da natanko spolnejo, kar postava veléva, sicer si imajo sami pripisati, če jih zadene kazen. Kdor tedaj izmed poklicanih peterih prvih verst brez gosposkinega dovoljenja ni doma, kadar pride čas lozanja, ne bo v versto svoje starosti vzet in tudi ne bo lozal, ampak bo tam k soldatom vzet, kjer ga bojo zgrabili; naj si tedaj vsak berž poskerbí potrební potni list (pôs) ali sicer gosposkino dovoljenje. Če ima pa kdo iz imenovanih peterih verst tudi predpisani potni ali domovinski list, je pa v kakem drugem kantonu v službi itd., mora županu svoje soseske povedati, kje da je; kdor tega ne stori, bo za 100 fl. n. d. kaznovan ali pa do enega mesca zapert. Splah naj vsak skerbí, da ne bo kaj zanemaril, kar postave velevaljo, in se tako zapletel v zadrego; zato je treba, da gré v pravem času naravnost k svoji gosposki prašat, kaj ima storiti; ona mu bo najgotovše pravo povedala.

— Unidan je prof. Alojzi Pokorn razlagal bistvo šote (Torf), kako se nareja in kje se nahaja; v našem cesarstvu — je rekel — je imamo dosti, pa je za kurjavo še premalo rabimo; v Holandii kurijo samo ž njo; se vé, da je med šoto in šoto velik razloček; 14 centov šote ali 7 do 8 centov najboljšega premoga zda za kurjavo toliko kot 1 sežen (klafta) 30 pavcov dolgih bukovih derv.

— Odstavljeni knez serbski Aleksander se je pripeljal 3. dan t. m. iz Belega grada v Semun; na Dunaj ga pa do 8. t. m. še ni bilo; pravijo, da bo nekoliko časa na Ogorskem in berž ko ne v Peštu ostal. Pred odhodom iz Srbije je poslal serbskemu narodu in turški vladi pismo, v katerem se odpoveduje vladarstvu.

— Dunajska dnarna kovnica je za kovanje novih krajcarjev že 2020 centov kupra porabila.

— Po rajtengi katoliškega misijonstva v sredni Afriki (Chartumu) so dohodki leta 1857 znesli 45,284 fl., stroški pa 34,396 fl., tedaj je ostalo konec leta 10,888 fl. gotovega dnarja. V 7 letih je izmed 24 duhovnov, ki so se v Afriko za misijonare podali, 16 umerlo.

Iz Ogorskega. Iz Bude. Kmaló se bo začela pravda zoper najhujega roparja tega stoletja — Rozsa Šandorja, kterega so lani vjeli in ga imajo v kasarni v Budi (Ofen) terdo zapertega. Preiskave njegovih hudodelstev so sklenjene; le še nekteri kraji okoli Segedina, kjer je Šandor največ tolovajstva svoje uganjal, se imajo ogledati. Sila veliko prič bo zaslišanih v pravdi, o kteri so že celi kupi papirja popisani. Gotovo je, da je 5 ljudi umoril, dvakrat pa mu je ta namen spodletil; veliko ljudi je oropal in težko ranil, in še več družih hudodelstev dopernesel.

Iz Srbije. Ni še znano, da bi bil knez Miloš že

prejel poterdivno pismo od Sultana; vendar ni dvombe o tem. Pravijo, da se bo berž potem naravnost v Beligrad podal in pozneje še le šel v Carigrad; svojega sina Mihaela je poklical v Beligrad. Po vsi serbski deželi kraljuje mir; skupščina, sedaj vladarica, se posvetuje o deželnih zadevah.

Od črnogorske-turške meje. „Pražke Nov.“ pišejo, da se je pretekle dni med turškimi vojaki in keršanskimi prebivavci iz Zubče, Kruševic in Sutorine boj unel. Na obeh straneh je bilo nekoliko ljudi ubitih, nekoliko pa ranjenih. — V večjih krajih vsake nahije bojo v Černi gori napravili ljudske šole; tudi neko seminišče za 300 alumnov misli knez ustanoviti.

Iz Nemškega. Iz Kolonije. Stolni vikar Kolping je unidan na svetlo dal popis (štatistiko) posamnih katoliških družb rokodelskih pomagačev ali kselov, iz kterega se vidi, da je vseh teh družb skupaj 191, v ktere je okoli 63,000 pomagačev zapisanih. Ker so nekteri v več družb zapisani, ker potujejo iz kraja v kraj po svetu, in ker so nekteri že tudi odpadli — pravi vikar Kolping — vendar število vseh v občno društvo zapisanih znaša okoli 35,000.

Iz Sardinskega. Iz Turina. — 10. dan t. m. se je začel deržavni zbor; vès svét vedčno pričakuje, kaj bo kralj v svojem ogovoru rekel, ker potem se bo še le vedilo, kako stojé reči na Laškem. Toliko važniše — pravijo politikarji, — pa bodo kraljeve besede v tem ogovoru, ker je nek minister Cavour osnovo tega ogovora poprej v Pariz poslal, naj ga cesar Napoleon prebere in pove, kaj naj se iz ogovora zbrise, kaj naj ostane. Da Sardinici le od prekucij in od vojske blodijo, ni čuda — pravi „Oest. Corr.“ — ker, kakor „Gazz. del Popolo“ piše, celó Mazzinova stranka hoče sardinski vladi pomagati! — s čim in kako, pa ni povedano. Glasoviti general Garibaldi je te dni hitel v Turin in se z vojnim ministrom posvetoval o vojskinih zadevah.

Iz Moldave in Valahije. Volitve za „hospodarstvo“ so se v okrajnah že začele. Knez Mihael Stourdza ima največ upanja izvoljen biti; pa tudi sin njegov Gregor, poprej turški general pod imenom Muhlis paša se močno poteguje za to čast in nasprotuje očetu svojemu.

Iz svete dežele. Hiša za avstrijske romarje v Jeruzalemu je že toliko dodelana, da bodo mogli letošnji romarji že v nji prebivati. Hiša le enega nadstropja stoji na lepem vertu, je 25 sežnjev dolga, 12 pa široka; v velikem poslopji morejo v sili kakih 100 romarjev pod streho vzeti, v stranskem pa 50.

Darovi za Vodnikov spominek:

Gospod Kozjak Franjo, posestnik v Borovljah	1 fl.	— kr.
„ Prešer Jakob, „ „	— „	18 „
„ Šajnik Anton, „ „	— „	26 „
„ Rabič Pavl, puškar „ „	— „	26 „
„ Lager Pavl, fužinar na Vajdišah . .	— „	20 „
„ Gnezda Franc, šolski vodja v Terstu .	1 „	— „
„ Sorč Edvard, tergovec v Terstu . .	1 „	— „
„ Balon Anton, kaplan v Rogatcu . .	1 „	— „
„ brez imena	1 „	— „
„ Jakob Seebacher, kaplan pri St. Štefanu	1 „	— „
Iz Ljubljane	5 „	— „

Pogovori vredništva. Gosp. Z. v Br.: Hvala lepa za poslana imena gób! — Gosp. Piv.: „Novice“ preteklega leta še se dobijo razun enega lista, ki je pošel. — Nekterim gosp. naročnikom: Vašim željam bomo s tem skušali vstreči, da bomo „novičarja“ podaljšali in vselej gotovo vse povedali, kar se važnega po svetu godi; s posebno, če tudi plačano prilogo, bi bilo preveč homatij. — Gosp. J. Ša: Drugo pot bomo odgovorili na Vaše vprašanje.